

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ВИПУСКНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОГО
ЮРИДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

УІТ

**ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«НАУКА ТА ПРАКТИКА СУЧАСНОЇ
ЮРИСПРУДЕНЦІЇ»**

2 листопада 2015 року

УДК 340.12.001
ББК 67.0
П 78

Відповідальні за випуск:

О.О. Нанарова – член Секретаріату Асоціації випускників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Асоціація випускників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

П 78 Матеріали VI Всеукраїнської наукової конференції «Теорія та практика сучасної юриспруденції». – Х.: Асоціація випускників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого – Харків: 2015. – 239 с.

Тези друкуються мовою авторів у авторській редакції.

Адреса редакційної колегії: вул. Пушкінська, 77, к. 116, Харків, 61024, України.

УДК 340.12.001
ББК 67.0

**© Асоціація
випускників
Національного
юридичного
університету імені
Ярослава Мудрого**

громадян до вирішення найбільш важливих питань громадського та суспільного життя. Територіальна роздільність, нестабільність політичної, соціальної, економічної ситуації – все це реалії того часу. Українські дослідники висловили думку щодо доцільності залучення народу для піднесення добробуту держави та вирішення питання про зміну її території тільки референдумом, що знайшло своє відображення у ст. 73 Конституції України.

Радянський етап характеризується закріпленням формули безпосереднього здійснення влади народу в конституціях тоді ще радянської України, що дало змогу акцентувати увагу на дослідженні даного поняття, визначенні його ролі та місця в тодішньому суспільстві, дослідженні окремих форм діяльності народу з реалізації належної йому влади [3].

Новітній етап розпочався з проведення 1 грудня 1991 року першого в Україні Всеукраїнського референдуму, який відіграв одну з найважливіших ролей у створенні незалежної, суверенної та демократичної держави України.

На сучасному етапі існує низка проблемних аспектів, які гальмують розвиток інституту референдуму в Україні. Звернення уваги лише на окремі елементи та механізми прямого народовладдя може призвести до неоднозначного розуміння ролі та значення безпосереднього здійснення влади народом в житті держави та суспільства, конституційно-правовій практиці державотворення [3], дискредитація інституту референдуму в суспільстві у зв'язку з ігноруванням владою рішень всеукраїнського референдуму 16 квітня 2000р.; політична заангажованість інституту референдуму в Україні [1].

Співвідношення історичного надбання та сучасності референдумів протидіє негативним факторам, які впливають на розвиток безпосередньої демократії в Україні, адже сама практика проведення референдумів в Україні та за кордоном, незважаючи на її неоднозначний характер, сприяла вирішенню найбільш значущих проблем державотворення та правотворення – прийняттю конституцій і законів, проголошенню незалежності країн, визначенню векторів міжнародної співпраці [2].

Отже, актуальність історичного минулого референдуму на сучасному етапі зумовлюється застосуванням досвіду безпосередньої демократії та його використанні в ефективному подоланні існуючих проблемних питань. Реалізація в повному обсязі можливості референдуму полягає у протидії узурпуванню влади з боку органів державної влади та можливості громадян у повному обсязі приймати участь у житті держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Референдне право України: Навч. посібник. – К.: Вид-во «Ліра-К», 2006. – С. 36, 43.
2. Рябченко, Т. О. Референдум як форма безпосередньої правотворчості українського народу (теоретичні аспекти) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 01 / Рябченко Тетяна Олександрівна. – Київ, 2015. – С. 12.
3. Янчук, А. О. Конституційно-правові засади безпосереднього здійснення влади народом України: проблеми теорії і практики: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12. 00. 02/ Янчук Артем Олександрович. – Київ, 2015. – С. 9-11.

*Ткаченко Юрій Володимирович, доцент
кафедри конституційного права України
НЮУ ім. Ярослава Мудрого*

КОНСТИТУЦІЙНІ ПРИНЦИПИ В ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Конституційно-правове регулювання суспільного життя обумовлюється, як відомо, багатьма факторами, не останнє місце серед яких займають принципи, що лежать в його основі. Сутність та природа конституційних принципів безпосередньо обумовлюють спрямованість та характер конституційно-правового регулювання. Ведучи мову про становлення та розвиток громадянського суспільства в Україні, слід відзначити, що цей процес також напряму залежить від наявності в конституції певної низки принципів. На наш погляд, даний процес стане більш швидким та ефективним, якщо конституційні принципи будуть спрямовані на вирішення таких базових, основоположних моментів: по-перше, це чітке визначення об'єкта конституційно-правового регулювання; по-друге, чітке формулювання мети конституційно-правового регулювання; по-третє, відповідність конституційних принципів основоположним цінностям, які притаманні українському суспільству (легітимність принципів).

Отже, першочерговим завданням, на яке має дати відповідь конституційно-правове регулювання – це визначення об'єкта такого регулювання. У відповідності з нашою тематикою, то необхідно визначитись із безпосереднім поняттям громадянського суспільства як політико-правового явища. Як відомо, існує три підходи до інтерпретації поняття громадянського суспільства: широкий, вузький та дихотомічний. Сутність першого зводиться до отождолення поняття громадянського суспільства з поняттям суспільства в цілому. Прибічники цього підходу вказують на те, що на певному етапі свого розвитку суспільство просто набуває ознак громадянського суспільства за певних умов і, при цьому, такий його структурний елемент як держава із його складу не вибуває. На наш погляд, важко розглядати громадянське суспільство в якості об'єкта конституційно-правового регулювання як суспільства в цілому тому, що в цій якості громадянське суспільство постає занадто широким явищем і дуже складною є проблема забезпечення ефективності конституційно-правового регулювання. Прикладом цього може бути побудова соціалізму та комунізму в радянські часи існування нашої держави. На той час вся правова система була спрямована на побудову саме такого державного устрою, але це відбувалося взагалі і для всіх, що в кінцевому рахунку призводило до того, що ніхто ні за що не відповідав. Результати такого будівництва відомі всім.

Прибічники вузького підходу розглядають громадянське суспільство як певну окрему сферу життєдіяльності суспільства, яка не входить до політичної сфери суспільства (до якої належить держава), а також до економічної сфери (до якої належить ринок). Позитивним тут є те, що в такій якості розуміння громадянського суспільства ми маємо змогу визначити чіткий предмет конституційно-правового регулювання – це відносини, що не пов'язані з державою та економікою. Але розуміння такої моделі громадянського суспільства можливе, на наш погляд, за умов, коли в суспільстві вже є усталений ліберально-демократичний режим та розвинута економічна система на основі ринкових відносин. В умовах же України такого стану речей ми не спостерігаємо, тому більш правильним постає третій підхід – дихотомічний. Основою цього підходу є розуміння громадянського суспільства як явища, що є сукупністю відносин та інститутів, які знаходяться у відносній незалежності, автономності від держави. Позитивним в такому погляді є те, що ми чітко виокремлюємо державу від структур громадянського суспільства, а також те, що розвиток та становлення громадянського суспільства напряму пов'язується з економічним, матеріальним розвитком суспільства і окремої людини. На нашу думку, в умовах української державності розглядати громадянина та інститути громадянського суспільства без економічної, матеріальної складової неможливо, тому що ми таким чином відриваємо людину від її «живлячих коренів». Тільки індивід-власник, об'єднання-власник може сьогодні розглядатися як пріоритет конституційно-правового регулювання тому, що саме в цій якості вони можуть протистояти державі і взагалі розвиватися та діяти як самостійні суб'єкти суспільних відносин.

Наступним моментом, на вирішення якого мають бути спрямовані конституційні принципи, є встановлення чіткої мети конституційно-правового регулювання. На нашу думку, українське суспільство визначилося з тим в якому напрямку воно прагне розвиватися, а саме – це ліберальна демократія. Такий напрямок передбачає втілення в суспільне життя таких цінностей як гуманізм, свобода, рівність, пріоритет прав людини перед державними інтересами, багатоманітність, верховенство права, обмежене державне правління та інші. Ефективність конституційно-правового регулювання, його результативність напряму залежить від того, на основі яких цінностей здійснюється таке регулювання, а також чи підтримує більшість населення такі цінності. Тобто, чи є вони легітимними, схваленими суспільством, оскільки без цієї ознаки реалізація загальної мети конституційно-правового регулювання буде неефективною.

Таким чином, третій момент, який є важливим в процесі конституційно-правового регулювання громадянського суспільства в Україні – це безпосередня наявність в конституційному законодавстві принципів, що побудовані на основі тих цінностей, які прагне досягнути українське суспільство в своєму розвитку, а також їх належне, правильне розуміння і реалізація. Якщо звернутися до української історії державотворення, то в період існування Радянського Союзу такі принципи як народовладдя, демократизм та інші були закріплені в законодавстві, але їх розуміння та реалізація відбувалися таким чином, що ідеї, які ці принципи проголошували, були настільки викривленими та спотвореними, що наносили суспільству та окремому громадянину більше шкоди аніж користі.